

Наша СЛОВА

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 22 (1069) 30 ТРАЎНЯ 2012 г.

1149 год славянскага пісьменства

24 траўня - Дзень славянскага пісьменства. У праваслаўнай царкве свята яшчэ вядомае як дзень памяці святых Кірылы і Мяфодзія. Браты не толькі стварылі азбуку, кірылічны алфавіт, якім карыстаюцца ўсе славянскія народы, але і заклалі аснову літаратуры, пісьмен-

ства і культуры. Канстанцін Філосаф і Мяфодзій пераадолелі сусветны дагмат кананічнага трохмоўя і зрабілі славянскую мову чацвёртай кананічнай мовай хрысціянства. Беларускія эліты даволі абыякава адносяцца да гэтага свята, але ўжо гучаць галасы (гл. ст. 2) менавіта гэты

дзень абвясціць Днём беларускай мовы, як першай кананічнай з новых усходнеславянскіх моваў.

А сёлета ў Гомелі прайшла V-я Міжнародная навуковая канферэнцыя "Менталітэт славян і інтэграцыйныя працэсы: гісторыя, сучаснасць, перспектывы". Вучоныя блізкага і далёкага замежжа абмяркавалі найбольш актуальныя праблемы развіцця славянскага згуртавання.

Сярод удзельнікаў канферэнцыі - філосафы, сацыёлагі, палітолагі, правазнаўцы, эканамісты, этнографы, культуролагі з Беларусі, Расіі, Украіны, Польшчы, Славакіі.

Шлях кірыліцы па стагоддзях быў няпростым, і беларусы зрабілі шмат на гэтым шляху. Прынамсі, першую друкаваную кнігу на кірыліцы выдаў беларус і сённяшняю грамадзянскую кірыліцу стварыў таксама беларус.

15-годдзе выкладання беларускай мовы ў школах Беластока

15-годдзе выкладання беларускай мовы ў школах святкуюць у Беластоку. Дзякуючы намаганням беларускіх бацькоў у сталіцы Падлясся ўпершыню ад часоў Другой Сусветнай вайны беларускія дзеці змоглі вывучаць родную мову.

Нашы намаганні па стварэнні сістэмы беларускай адукацыі ў Беластоку ўжо даюць свае плёны, кажа старшыня Аб'яднання ў карысць дзяцей, якія вывучаюць беларускую мову АББА, Барбара Пякарская.

- Пятнаццаць, а дакладней сямнаццаць, гадоў назад, бо тады пачалі працу групы ў беларускім садку, у Беластоку ніводная асоба не вучылася беларускай мове. А пасля гэтых пятнаццаці гадоў у школах беларускай мове вучацца звыш 250 вучняў. Так што вынік, напэўна, добры. Вынік, якога дасягнулі бацькі,

зразумела, пры дапамозе настаўнікаў. Але сіламі, энергіяй, энтузіязмам бацькоў пачыналася і шмат чаго робіцца па сённяшні дзень.

Святкаванні 15-годдзя навучання беларускай мовы ў школах Беластока распачаліся

тэатральнымі выступамі вучняў беластокскіх школаў. З нагоды юбілею пройдзе таксама шэраг іншых мерапрыемстваў, якія завершацца 23-га чэрвеня спектаклем ў Тэрамісках.

Зміцер Косцін.

Дарагія сябры!

Калі Вы хочаце азнаёміцца з дзейнасцю ТБМ і яго рэгіянальных арганізацый, даведацца пра распаўсюджанне беларускай мовы ў розных сферах жыцця нашай краіны, запрашаем наведаць партал ТБМ!

www.tbm-mova.by

Вітаўту Кіпелю -85

Вітаўт Кіпель (нар. 30 траўня 1927 г. у Менску) - беларуска-амерыканскі грамадскі дзяяч і публіцыст. Адзін з кіраўнікоў скаўцкага руху беларусаў у эміграцыі і амерыканскага скаўцкага руху.

У 1933 г. Вітаўт Кіпель разам з маці пераехаў у г. Налінск (пазней Молатаўск) Вяцкай вобласці, каб быць бліжэй да бацькі, Яўхіма Кіпеля, якога арыштавалі ў 1930 г. (быў асуджаны на 5 гадоў высылкі як "нацдэм"). У 1935 г. яго сям'я пераехала ў Арол (паколькі ім было забаронена вяртацца ў Беларусь). У тым самым годзе бацьку паўторна арыштоўваюць і засуджваюць яшчэ на 5 гадоў лагераў у Байкала-Амурскім Краі.

У 1936 г. маці зарэгістравала Вітаўта пад прозвішчам Зубкоўскі (яе дзясвоца прозвішча), каб пазбегчы магчымых далейшых пераследаў сям'і дымень магчымаць паслаць сына ў школу без таўра сына "ворага народу". Прозвішчам Зубкоўскі Вітаўт карыстаўся ўсе свае школьныя гады да 1942 г.

У г. Арле, дзе ён навучаўся з 1935 г., закончыў 6-ты клас у 1941 г. Далей, у 1942-44 гг., вучыўся ў Менску чаргова ў народнай школе, настаўніцкай семінарыі і прагмназіі.

У 1945-48 гг. вучыўся ў Беларускай гімназіі імя Янкі Купалы ў Нямеччыне, у горадзе Рэгенсбургу, Баварыя (матурыст III выпуску). У 1948-49 гг. вучыўся на медычным факультэце Цюбінгенскага ўніверсітэта, а ў 1949-53 гг. на геалагічным факультэце Лювенскага ўніверсітэта ў Бельгіі. У 1953 г. атрымаў ступень магістра, а ў 1955 г. абараніў доктарскую дысертацыю па мінералогіі з суправаджальнай палеанталогіі. У тым самым годзе выехаў ў ЗША. У 1956 ажаніўся з Зорай Савёнак (сяброўка яшчэ па гімназіі і ўніверсітэце).

У ЗША Вітаўт Кіпель нейкі час працаваў ў галінах геалогіі і геахіміі, супрацоўнічаў са спецыялізаванымі навуковымі часопісамі "Chemical Abstracts", "Engineering Index", "Economic Geology". У 1962-63 гг. закончыў бібліятэказнаўства ў Ратгерскім універсітэце ў штаце Нью-Джэрсі. Кіпель 26 гадоў працаваў на розных пасадах у навуковым адзеле Нью-Ёрскай публічнай бібліятэкі (пачынаючы ад найніжэйшай прафесійнай прыступкі да пасады загадчыка на-

вуковага аддзела), ён укамплектаваў гэты адзел звыш стотысячным зборам новых навукова-тэхнічных выданняў. У 1982-85 гг. рэдагаваў месячны бібліяграфічны бюлетэнь "New Technical Books". Разам са сваёй жонкай Зорай Вітаўт разбудоваў і папоўніў беларускі збор у славянскім адзеле бібліятэкі.

В. Кіпель увесць час дапасоўваў сваё жыццё да грамадскіх вымогаў беларускай дыяспары. У ЗША ягонае грамадскае дзейнасць толькі пашырылася...

У 1993 г. Вітаўт Кіпель атрымаў тытул доктара honoris causa Гарадзенскага ўніверсітэта.

Міхаілу Бічу -75

Міхаіл Восіпавіч БІЧ (27 траўня 1937, в. Мілявічы, цяпер Мастоўскі раён Гарадзенскай вобл. - 17 траўня 1999) - беларускі гісторык.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і Восіпа Пятровіча і Ганны Антонаўны Бічоў. Скончыў Дзярэчынскую сярэднюю школу, у 1953 г. праз конкурс 8-м чалавек на месца паступіў на гістарычны факультэт БДУ, які скончыў з адзнакай у 1958 г. Працаваў настаўнікам у сельскіх школах Пастаўскага і Мастоўскага раёнаў. Пасту-

паў у аспірантуру пры Інстытуце гісторыі, дзе на іспытах не хапіла аднаго бала. Рэфэрат і адказы на іспытах спадабаліся загадчыку сектара гісторыі Беларусі эпохі капіталізму прафесару К.І. Шабуні, які прыняў М. Біча на працу на пасаду малодшага навуковага супрацоўніка. М. Біч распрацоўваў тэму "Грамадска-палітычны рух у Беларусі ў 1900-1917 г.". У 1970 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю на тэму: "Развитие социал-

демократического движения в Белоруссии в 1883-1903 г.", якая ў 1973 г. выйшла манаграфіяй. У 1971 г. М. В. Біч быў абраны на пасаду старшага навуковага супрацоўніка. Пасля публікацыі манаграфіі амаль дзясцігоддзе вучаў рабочы рух у Беларусі ў 1861-1907 г. У 1984 г. у вынікам даследаванняў выйшла манаграфія "Рабочее движение в Белоруссии в 1861-1904 г.", якая была абаронена як доктарская дысертацыя (1984). З ліпеня 1983 г. М. В. Біч - за-

гадчык сектара гісторыі Беларусі перыяду капіталізму. Пытым сектар змяніў сваю назву і быў пераўтвораны ў адзел гісторыі Беларусі кан. 18 - пач. 20 ст. З 1989 г. кіраваў аддзелам на грамадскіх пачатках, бо быў абраны намеснікам дырэктара Інстытута гісторыі АН БССР па навуковай рабоце. Даследаваў дзейнасць буржуазных і дробнабуржуазных партыяў і групавак, а таксама народніцкі рух, перыядычны друк Беларусі і праблемы нацыянальнага Адраджэння пач. 20 ст.

Адначасова быў намеснікам старшыні вучонага Савета па абароне кандыдацкіх і доктарскіх дысертацый, створанага пры Інстытуце гісторыі НАН Беларусі, сябрам Савета па абароне дысертацый пры Дзяржпедуніверсітэце, уваходзіў у склад навуковага Савета інстытута. Апроч гэтага, М. В. Біч на працягу 4 гадоў узначальваў экспертны савет Вышэйшага атэстацыйнага камітэта Рэспублікі Беларусь па гістарычным навуках і мастацтвазнаўству.

Пра родную мову

Шануйце родную мову,
каб не ўмерлі.

Адной з найгалоўнейшых праблем, з якой у наш час сур'езна сутыкнулася маладая суверэнная і незалежная Рэспубліка Беларусь, стала родная беларуская мова.

Беларуская мова цяпер на самым высокім дзяржаўным узроўні стала Папялушкай - сапраўднай выгнанцай з нашай дзяржавы. У "Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь" у артыкуле 17 запісана: "Дзяржаўнымі мовамі ў Рэспубліцы Беларусь з'яўляюцца беларуская і руская мовы".

Хаця гэта і прадэкларавана ў асноўным законе нашай краіны, на практыцы беларуская мова з кожным годам скарачаецца ў моўным ужытку - у гаворках і вучэбных праграмах школ, каледжаў, ліцэяў, універсітэтаў, інстытутаў, акадэміі. Справаводства ва ўсіх навуковых і навучальных установах за малым выключэннем вядзецца на рускай мове.

На беларускай сцэне ставяцца п'есы па беларускай тэматыцы на рускай мове, на дзяржаўнай кінастудыі "Беларусьфільм" здымаюцца беларускія мастацкія і дакументальныя фільмы на рускай мове.

Беларускае тэлебачанне - 1-я і 2-я дзяржаўныя праграмы - вядуць беларускае вяртанне на рускай мове. АНТ раніцай па хвіліне і не больш праз ужо нам добра вядомы Андрэя і Алену Анісім вучаць нас, беларусаў, беларускай мове і тлумачаць пра паходжанне і значэнне таго ці іншага беларускага слова, у асноўным беларускага дыялекта.

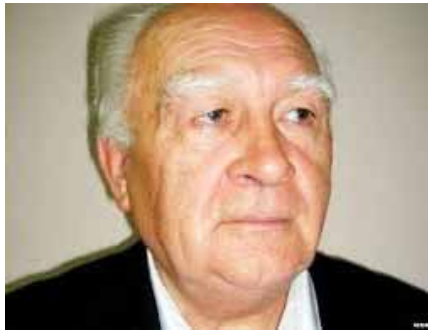
Беларускае радыё ў рубрыцы "Роднае слова. Моўная хвілінка" тлумачыць нам значэнне таго ці іншага беларускага слова і як яго ўжываць у моўнай практыцы.

У асноўным Беларуская радыё пакуль што не здае свае пазіцыі і намагаецца размаўляць на беларускай мове са сваім слухачом, які жыве ў Беларусі. Праўда, некаторыя перадачы на беларускай мове рыхтуюцца не вельмі дэталёва і акуратна, праскаквае шмат рускіх слоў і розных дыялектных выразаў.

Калі карэспандэнт задае пытанне па-беларуску, то ў сваёй большасці інтэрв'юваныя асобы адказваюць на рускай мове.

Беларускія дзяржаўныя газеты на 70-90 % сваёй плошчы - цэнтральныя, абласныя, гарадскія і раённыя друкуюць матэрыялы на рускай мове - так выходзяць свядомых грамадзян Рэспублікі Беларусь, пачынаючы ад садка і вучняў пачатковых класаў на рускай мове.

У бібліятэках краіны кнігі на беларускай мове засоўваюцца ў глыбіні кніжных паліц, далей "ад чалавечых

вачэй" і цікаўных чытачоў.

Кнігарні Менска, абласных і раённых цэнтраў завалены разнастайнай мастацкай літаратурай на рускай мове расійскіх і беларускіх выдавецтваў з тэматыкай, якая, мякка кажучы, не зусім адпавядае ідэйна-патрыятычнаму выхаванню грамадзян Рэспублікі Беларусь, пачынаючы ад вучняў малодшых класаў. Рэклама ў краіне ў гарадах, населеных пунктах, шмільды розных устаноў у асноўным напісаны на рускай мове.

У сувязі з правядзеннем Алімпіяды ў Сочы на Беларусі з 2012 года ад польска-беларускай дзяржаўнай мяжы ўсе шмільды на аўтамагістралях устанаўліваюцца на англійскай і рускай мовах.

Так што шануюныя госці з краінаў Заходняй Еўропы ўязджаюць з тэрыторыі Польшчы адразу ў Расійскую Федэрацыю, "мінаючы" Рэспубліку Беларусь, хаця па ёй едуць некалькі соцень кіламетраў да Смаленшчыны, Браншчыны, Пскоўшчыны і ў іншых кірунках па тэрыторыі Беларусі.

Трапіўшы з-за мяжы адразу ў моўную прастору Расійскай Федэрацыі, госці не адразу зразумеюць, што яны едуць па тэрыторыі Беларусі. Вось так! Такія рэаліі нашага жыцця!

Старанна вывучыўшы ўсе аспекты моўнай праблемы ў Беларусі, я прыйшоў да высновы, што трэба зрабіць для беларускай мовы, каб вярнуць яе ў лона першаснай, першай роднай беларускай мовы, як тытульнай мовы нашай дзяржавы - Рэспублікі Беларусь, і склаў найгалоўнейшыя моўныя **Заветы свядомых грамадзян Рэспублікі Беларусь**.

Вось яны:

1) Мова - сэрца Народа, гіне мова - гіне Народ. Тысячу разоў мае рацыю вялікі Беларус - Францішак Багушэвіч, які, адыходзячы ў лепшы свет, пакінуў нам свой крылаты завет-тастамант: "Шануйце родную мову, каб не ўмерлі";

2) Хто цураецца роднай мовы, той у самае сэрца раниць свой Народ;

3) Беларуская літаратурная мова - галоўны рухавік развіцця духоўнай культуры Народа, яго наймацнейшы фундамент і грунтоўная аснова;

4) Ужыванне ў літаратурнай мове толькі дыялектнай размоўнай мовы моцна шкодзіць культуры і аб'яднанню беларускай Нацыі на агульным фундаменце яе развіцця;

5) Народ, які не стварыў сваю літаратурную мову не можа звацца Свядомай Нацыяй;

6) Для аднаго Народа павінна быць толькі адна літаратурная мова і толькі адзін правапіс галосных, зычных, мяккага знака і апострафа, абрэвіятур, некаторых марфем, вялікай і малой літар;

7) Для гістарычна-літаратурных твораў у абмежаваным парадку можна ўжываць правапіс беларускіх граматык Тарашкевіча, Лёсіка і "трасянку";

8) Галоўны абавязак кожнага Свядомага Грамадзяніна нашай краіны, які размаўляе на беларускай мове, працаваць над павышэннем культуры сваёй літаратурнай мовы;

9) Які стан літаратурнай мовы ў краіне, такая сутнасць культуры Народа. Нам, беларусам, пакуль што няма чым ганарыцца;

10) Пра духоўную сталасць асобнага чалавека і пра сталасць цэлага Народа мяркуюць найперш па стану культуры яго літаратурнай мовы;

11) Кожны Свядомы Грамадзянін нашай краіны павінен практычна ведаць літаратурную мову, правапіс, размаўляць на беларускай мове, ведаць і выконваць абавязкі па вывучэнні мовы свайго Народа;

12) Размаўляць і пісаць на беларускай мове - галоўны абавязак кожнага сумленнага грамадзяніна Рэспублікі Беларусь;

13) Той - Свядомы Грамадзянін нашай краіны, хто добра ведае і валодае сваёй літаратурнай мовай і дапамагае яе развіццю;

14) Кожны Грамадзянін краіны абавязаны ўжываць ў гутарках і пісьмовай толькі беларускую літаратурную мову і заахвочваць да гэтага сваіх сяброў, паплечнікаў і знаёмых;

15) Устанавіць агульнадзяржаўную дату - **"Свята беларускай мовы"** - 24 траўня - Дзень памяці "апосталаў роднай мовы" - святога Кірыла і святога Мяфодзія. Дзякуючы ім мы маем нашу мову і наш правапіс.

Я думаю, што мае Заветы Свядомых Грамадзян Рэспублікі Беларусь знойдуць папулярнасць і дапамогуць грамадзянам Рэспублікі Беларусь перайсці на вывучэнне, гаворку і пісьмо на роднай мове і мы, як Народ і як Нацыя, не загінем.

І хай жа, па-добраму, не спраўдзяцца словы Францішка Багушэвіча пра беларусаў і пра іх мову!

Анатоль ВАЛАХАНОВІЧ,
пісьменнік, гісторык-журналіст, краязнавец,
культуролог, ганаровы сябар
Міжнароднай акадэміі
наук Еўразіі.

Знайшлося Рашэнне Канстытуцыйнага суда Рэспублікі Беларусь

04 мая 2012 г. № 27

Грамадскае аб'яднанне

"Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны"

220034, г. Мінск вул. Румянцава, 13, п.г.т. 213-43-52, 284-85-11, разліковы рахунок № 3015741233011 у адд. №539 ААТ Бельгастбанка, г. Мінска, код 739

Старшыні Канстытуцыйнага суда
Рэспублікі Беларусь
Міклашэвічу П.П.
220016, г. Мінск,
вул. К. Маркса, 32

Паважаны Пётр Пятровіч!

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" у сваёй дзейнасці звярнулася да афіцыйнага сайта Канстытуцыйнага суда Рэспублікі Беларусь www.ks.gov.by з мэтай знайсці тэкст Рашэння Канстытуцыйнага суда Рэспублікі Беларусь "Аб выкарыстанні беларускай і рускай моў у сферы абслугоўвання, абароту банкаўскіх пластыкавых карт і ў сістэме дзяржаўнага сацыяльнага страхавання", якое было прынятае ў 2003 годзе.

Падчас карыстання сайтам высветлілася, што "архіў Рашэнняў Канстытуцыйнага суда" не ўтрымлівае вышэйзгаданага дакумента. Агульны пошук праз названы сайт таксама не даў вынікаў. У сувязі з гэтым, прашу Вас паведаміць, ці было Рашэнне Канстытуцыйнага суда Рэспублікі Беларусь "Аб выкарыстанні беларускай і рускай моў у сферы абслугоўвання, абароту банкаўскіх пластыкавых карт і ў сістэме дзяржаўнага сацыяльнага страхавання" апублікавана ці агалошана публічна, калі так, то як і ў якіх выданнях, а таксама ў сваім адказе прашу Вас назваць прычыны, чаму афіцыйны сайт Канстытуцыйнага суда не змяшчае тэксту вышэйзгаданага Рашэння.

З павагай,

Старшыня ГА "ТБМ імя Ф. Скарыны"

А.А. Трусаў.

Канстытуцыйны Суд
Рэспублікі Беларусь
Сакратарыят

вул. К.Маркса, 32, 220016, г. Мінск
тэл./факс (+375-17) 227 52 09
e-mail: ksrb@kc.gov.by

17.05.2012 № 01-02-04/312

На № _____ ад _____

Конституционный Суд
Республики Беларусь
Секретариат

ул. К. Маркса, 32, 220016, г. Минск
тел./факс (+375-17) 227 52 09
e-mail: ksrb@kc.gov.by

Старшыні грамадскага аб'яднання
"Таварыства беларускай мовы
імя Францішка Скарыны"
Трусава А.А.
вул. Румянцава, 13,
220034, г. Мінск

Паважаны Алег Анатольевіч!

Ваш зварот на падставе артыкула 22 Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб судаўладкаванні і статусе суддзяў і ў адпаведнасці з Законам Рэспублікі Беларусь "Об обращении граждан и юридических лиц" разгледжаны ў Сакратарыяце Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь.

Згодна з часткай першай артыкула 7 Закона "Аб Канстытуцыйным Судзе Рэспублікі Беларусь" (далей - Закон) Канстытуцыйны Суд мае права ўносіць Прэзідэнту Рэспублікі Беларусь, палатам Парламента Рэспублікі Беларусь, Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь, іншым дзяржаўным органам у адпаведнасці з іх кампетэнцыяй прапановы аб неабходнасці ўнясення ў акты дзеючага заканадаўства змяненняў і дапаўненняў, прыняцця новых нарматыўных актаў.

Рашэнне Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь ад 4 снежня 2003 г. № П1-9/2003 "Аб выкарыстанні беларускай і рускай моў у сферы абслугоўвання, абароту банкаўскіх пластыкавых карт і ў сістэме дзяржаўнага сацыяльнага страхавання", аб якім ідзе размова ў Вашым пісьме, унесена 5 снежня 2003 г. у Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь у парадку артыкула 7 Закона.

Дадзенае рашэнне размешчана ў даведчна-прававой сістэме "КонсультантПлюс: Беларусь".

У адпаведнасці з Палажэннем аб Інтэрнэт-сайце Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь пытанне аб размяшчэнні рашэнняў Канстытуцыйнага Суда на ўказаным сайце вырашаецца Канстытуцыйным Судом пры прыняцці рашэння.

Першы намеснік Начальніка Сакратарыята

В.І. Селядзеўскі.

Свята беларускай мовы

У менскай гімназіі № 29 адбылося свята беларускай мовы для трэціх класаў.

Дзеці разгадалі беларускія загадкі, тлумачылі прыказкі, спявалі песні і разыгрывалі невялічкія сцэнікі са школьнага жыцця. Пад канец свята на сцэне з'явіўся гурт "Тутэйшыя", які

выконвае старажытную беларускую музыку. Адметна, што гімназія гэта - з расейскай мовай наву-

чання.

Гімназія знаходзіцца ў цэнтры сталіцы і лічыцца прэстыжнай. Трэціх класаў там ажно шэсць. Навучанне вядзецца па-расейску. Дзяцей з беларускамоўных сем'яў амаль няма. Таму ідэю свята, сцэнар і арганізацыю ўзяла на сябе мама трэцякласніка Мсціслава Алена Церашкова. Дарэчы, у Церашковых у сям'і трое дзяцей, з якіх Мсціслаў старэй-

шы. Дома размаўляюць толькі па-беларуску. Сама Алена - сківічна-тваравы хірург, піша таксама творы для дзяцей, выдала некалькі кніг.

На жаль, у нашых сем'ях на сённяшні дзень гэта вельмі рэдка сустрачаецца. Таму такія школьныя святы вельмі і вельмі патрэбныя і як мага часцей, бо мова павінна быць не толькі ў кнігах, яна павінна гучаць.

Наш кар.

Журналіст, гісторык, настаўнік...

(да 75-годдзя С.В. Барыса)

У траўні 2012 г. адзначаў сваё 75-годдзе вядомы беларускі журналіст, гісторык-краязнавец, загадчык аддзела рэдакцыі "Беларускага гістарычнага часопіса" Сымон Вікенцьевіч Барыс.

Наша першая сустрэча з гэтым неардынарным чалавекам адбылася гадоў 15 таму ў БДУ, на хімічным факультэце, дзе тады знаходзілася рэдакцыя. Памятаю, як я баязліва зайшла ў кабінет, спадзіючыся ўбачыць там масцітых вучоных "з партфелямі", не ведаючы, як яны прымуць настаўніцу з правінцы. Двое сімпатычных маладых мужчын (а гэта былі В. Кушнер і С. Барыс) нічым не нагадвалі намалёваны маім уяўленнем вобраз. Мы міла пагутарылі аб сумеснай працы, а затым я з Сымонам Вікенцьевічам спусціліся ўніз на першы паверх таго ж факультэта.

Ніколі б не падумала, што тая паездка ў ліфце можа выліцца ў вострую навуковую дыскусію! Зараз ужо даволі складана ўзнавіць тую размову, але агульнае адчуванне роднасці душ засталося да гэтага часу. Хоць мы і пглядзелі на некаторыя рэчы па-рознаму, але было зразумела адразу, што нашы душы баляць за родную Беларусь і за яе будучыню.

Такая кароткая сустрэча вызначыла нашы далейшыя стасункі. Сымон Вікенцьевіч стаў нашым дарадчыкам ва ўсіх справах. У ім ёсць адна з самых каштоўных якасцей настаўніка-метадыста - чалавечнасць, глыбокая павага да людзей, любоў, у якой спалучаецца шчыра ласка з мудрай строгаасцю і патрабавальнасцю. За кожнага свайго педагога ён хваляе душой. Нельга здаць прапрацоўку ўрока С.В. Барысу з першага разу, але калі ўжо выпраўлены ўсе заўвагі, дык можна быць упэўненым у яго якасці.

У рэдакцыі "Беларускага гістарычнага часопіса" Сымон Барыс ажыццявіў шмат задумак, аднак не ўсе яго прапановы былі рэалізаваны. Варта нагадаць, што ён прыняў і адкрыта адстойвае свае погляды. Так, ён у 2008 г. падтрымаў тых настаўнікаў, якія выступалі за захаванне ў школах гісторыі Беларусі як прадмета. Шчыра і адкрыта выказваецца за абарону беларускай мовы, спадчыны і культуры.

Сярод настаўнікаў Сымон Барыс вельмі папулярны. Яго публікацыі выклікаюць шчырую цікавасць вастрыней, нестандартнасцю мыслення, арыгінальнымі падыходамі да публікавання матэрыялаў. Яны прыцягваюць у тым ліку і клопатам аб сваіх пастаянных аўтарах, добрымі словамі, сказанымі ім пра настаўнікаў гісторыі.

Напэўна, жыццёвы шлях гэтага чалавека вызначыў яго лёс, яго светапогляд, яго аўтарытэт сярод вучоных-гісторыкаў і педагогаў нашай краіны.

Доўга цягнуцца час па-

куль закончым школу. Аж 11-12 гадоў. А тады трэба знайсці месца ў нашым жыцці, выбраць прафесію, набыць спецыяльнасць. Вось так было і ў Сымона Вікенцьевіча, калі ён у 1957 г. закончыў сярэдняю школу ў вёсцы Рускае Сяло, што ў Вілейскім раёне. Яму ўжо 20, а ён толькі сярэдняю школу закончыў. Праўда, за гэты час ён паспеў закончыць Кілійскую мараходную школу. І пасля плаваў на параходзе "Краснодон" па Чорным моры і на цеплаходзе "Челюскін" на Дунаі. А завочна вучыўся ў дзявятым класе ў горадзе Ізмаіле.

Пасля сямігодкі ён ездзіў паступаць у Гомельскі рачны тэхнікум, а пасля сярэдняй школы - у Ленінградскае пажарна-тэхнічнае вучылішча МУС. І двойчы перадумаў паступаць. У Ленінградзе здаў вусны экзамен па матэматыцы на выдатна, хоць і здаваў на беларускай мове. Кожнае правіла давалося гаварыць двойчы. Тыя ж экзаменатары (настаўнікі ленінградскіх школ) параілі яму паступаць ва ўніверсітэт. У яго атэстаце сталася ўсе адзнакі былі выдатныя, апроча рускай, беларускай і нямецкай моваў, па якім меў "добра".

Пасля службы ў авіяцыі (меў званне яфрэйгара) ён паступіў са сваёй жонкай Яўгеніяй у Наўгародскі педагагічны інстытут на вчэрняе аддзяленне, дзе разам вучыліся 5 гадоў на гістарычна-філалагічным факультэце. У той жа час служыў у наўгародскай міліцыі сяржантам. У час вучобы у іх нарадзілася дачка Света. Ноўгарад Вялікі канчаткова зрабіў яго гісторыкам. Выкладчыкамі ў інстытуце працавалі былыя ленінградскія выкладчыкі, якія вярнуліся пры М.С. Хрушчове з Сібіры з лагераў ГУЛАГу, і якім не знайшоўся ў Ленінградзе месца, яны вымушаны былі ўладкоўвацца ў Ноўгарадзе. Іх уплыў на студэнтаў быў вялікі.

Затым была школа і рэдакцыя. Сергаўская васьмігадовая школа Наўгародскага раёна (1965 - 1967 гг.) - настаўнік гісторыі. Рэдакцыя шматтыражнай газеты "За рулём" Наўгародскага абласнога аўтаўпраўлення - літаратурны супрацоўнік.

У 1969 г. пераехаў у Беларусь у сувязі з паступленнем у аспірантуру Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР па спецыяльнасці фалькларыстыка. Вучыўся завочна. Ён вядомы і як фалькларыст, але апошнім часам няма яму часу займацца фалькларыстыкай.

У 1969-1975 гг. выкладаў гісторыю і геаграфію ў Браўкоўскай васьмігадовай школе Мінскага раёна. Будучы настаўнікам актыўна займаўся краязнаўствам-запісаў фальклорныя творы і ўспаміны былых партызан быгд "Штурмавая" і імя Фрунзе, якія дзейнічалі ў гады вайны на тэрыторыі Заслаўскага, Маладз-

чанскага і Ляўнаскага раёнаў. Сабраў багаты архіў, які патрабуе апрацоўкі, але часу для таго не хапае.

У 1975 г. быў абраны выкладчыкам Берасцейскага педагагічнага інстытута імя А.С. Пушкіна, дзе два гады выкладаў на філалагічным факультэце рускі фальклор і старажытнарускую літаратуру, а на падрыхтоўчым аддзяленні - рускую літаратуру. У 1977 г. яму прапанавалі паехаць выкладаць рускую літаратуру ў адзін з польскіх універсітэтаў, але ён адмовіўся і паехаў у Менск працаваць этнографам у Рабочую групу па стварэнні Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту. Быў старшым навуковым супрацоўнікам, затым загадчыкам навукова-экспазіцыйнага аддзела. Экспазіцыя ў хатах і будынках сектара "Цэнтральная Беларусь" Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту зроблена пад яго кіраўніцтвам. У музеі ён адпрацаваў 10 гадоў. Тут ён разам з архітэктарам Аляксандрам Лакоткам напісаў кнігу этнаграфічных нарысаў для вучняў "Сцежкамі дзядоў", якая ўбачыла свет у 1986 г. Гэта кніга вызначыла яго далейшы лёс. С.В. Барыс пайшоў у журналістыку.

У 1987-1992 гг. працаваў навуковым рэдактарам аддзела культуры ў рэдакцыі часопіса "Беларуская мова і літаратура ў школе" (цяпер часопіс "Роднае слова"). Назву часопіса "Роднае слова" ён прыдумаў, а галоўны рэдактар Міхась Шавыркін падтрымаў.

З 1992 г. С.В. Барыс - загадчык аддзела метадыкі выкладання гісторыі рэдакцыі "Беларускага гістарычнага часопіса". Тут ён працуе з часу яго адкрыцця, ужо амаль 20 гадоў. Ён лічыць, што ў беларускую школу неабходна браць усё лепшае, што было ў савецкай школе.

С.В. Барыс уваходзіў у групу аўтараў па напісанні кнігі "Гісторыя Мінска" (2006). Ён напісана значная частка раздзела "Мінск - сталіца Рэспублікі Беларусь". Ён напісаў і выдаў кнігі "Сцежкамі дзядоў" (Мінск, 1986), "Сыны і пасынкі Беларусі" (Уклад, і аўтар (Мінск, 1996), "Беларускія імёны. Дапаможнік для маладых бацькоў" (Мінск, 2001), "Як у нас клічуць Беларускія імёны" (Мінск, 2010), Струменскі Сымон.

"Страты Беларусі, або Доля беларускага народа". Зборнік матэрыялаў (Мінск, 2005).

У 2012 г. выходзяць дзве яго кнігі: "Адзінкі вымярэнняў: даўня і сучасныя" (Мінск, "Адукацыя і выхаванне", 2012) і "Беларускія песні і гімны" (Мінск, 2012). У дадатку апошняй змешчаны ўсе славянскія гімны. Ужо з'явілася кніга "Каляндар гісторыі Беларусі" і напісана кніга (у суаўтарстве з Анатолем Рогачам) "Нарачанка і яе берагі". Амаль падрыхтавана да друку кніга "Праўда аб Беларусі". У апошнюю сабрану ўсё, чым Беларусь можа ганарыцца як краіна. Напісаны першы варыянт кнігі "Ўлада і ўладальнікі на Беларусі". Усе яго кнігі разлічаны на вучняў і настаўнікаў. Ён склаўшы праект кнігі "Настаўнік пасля ўрокаў".

Мала каму вядома, што Сымон Барыс як пісьменнік піша апавяданні, якія друкуюцца пад псеўданімам Сымон Струменскі. Ён задумаў выдаць два зборнікі праязных твораў "Нарачанскія салаўі" і "Бліскавіцы над Заслаўем". У іх маральна-этычная, педагагічная і ваенная тэматыка. Дай Бог ажыццявіцца яго планам!

Пазнаёміўшыся з яго біяграфіяй у мяне ўзніклі пытанні: хто яго бацькі і як яны выхоўвалі сына? Чаму захапляючыся гісторыяй, ён пакінуў Ноўгарад Вялікі і паехаў настаўнічаць у беларускую вёску? Чаму ў Берасцейскім педагагічным інстытуце працаваў толькі 2 гады? Як ён выбраў свой жыццёвы шлях? Мне хацелася атрымаць адказы на гэтыя пытанні, бо яны раскрываюць сутнасць характару ў розных жыццёвых акалічнасцях. Мой суразмоўца шчыра раскажа пра выкрутасы яго лёсу.

- Мае бацькі - вясковья сяляне. Бацька Вінцук мог толькі напісаць ліст, бо меў адукацыю адзін клас школы пісьменства, часта гаварыў мне, што ад чытання кніг хлеб ёсці не будзе. Маці Соня зусім неписьменная, бо ў бацькі было шмат дзяцей. Ды яшчэ - Першая Сусветная вайна, калі тут вучыцца. Мой дзед Ілляк Варановіч выехаў у вайну ў бранствы ў Сібір, у Енісейскі край, дзе быў са сваёй сям'ёй каля 5 гадоў. Дзед Ілляк быў грамадзянін, чытаў кнігі і быў астралагам. Маці Соня хоча і была непісьменная, але мела добрую памяць, прыгожа спявала. А яшчэ яна любіла слухаць апавяданні Чэхава. Памятаю, што апавяданне пра нявесту я чытаў ёй некалькі разоў, а яна чуючы не плакала. Маці хацела, каб я вучыўся. Я ўдаўся ў дзед і маці. Са школьнай парты селькор вілейскай раённай газеты "За савецкую Радзіму".

Аднойчы напісаў заяву ў Вілейку аднаму начальніку Падшыбкіну, ён выклікаў мяне, пагаварыў са мной і сказаў: "З чаго бы ты не пачынаў, але ты будзеш журналістам у любым выпадку". Бачыце так і здарылася. А тады я яму не паверыў,

бо і не ведаў, што гэта такое.

Чаму пакінуў Ноўгарад? Я і сёння люблю і шкадую той горад. Фактычна мая сям'я засталася там, і я з ёй падтрымліваю добрыя стасункі.

Я як педагог па адукацыі маю радасць у тым, што мая дачка Святлана не толькі знешне падобна на бацьку, але і па характару і па занятках. Яна працуе ў Ноўгарадзе Вялікім завучам у школе і выкладае матэматыку. На жаль, мае сыны Валодзя і Яраслаў далёкія ад школы. Праўда, Яраслаў атрымаў вельмі лёгка вышэйшую адукацыю і працуе праграмістам. Шкадую, што выхаваннем Валодзі займаўся толькі маці, а я навукай.

Гэта песні маёй мамы вярнулі мяне ў Беларусь. Будучы студэнтам я захапіўся беларускім фальклорам. Паказаў свае запісы песень ў 1963 годзе ў Менску вядомаму кампазітару Рыгору Шырме. Пазнаёміўся. Завязалася перапіска. Я стаў яго карэспандэнтам. Мае запісы трапілі ў яго зборнік "Беларускія песні" (Т.4). Пасля сканчэння педінстытута я прыехаў у Беларусь, шукаў тут працу і хацеў паступіць у аспірантуру. Трэба дзякаваць маёй жонцы, яна не перашкаджала, згадзілася пакінуць у Ноўгарадзе адных сваіх бацькоў і паехаць са мной у Вілейскі раён.

Пяць гадоў настаўнічаў у беларускай вёсцы пад Менскам, маючы магчымасць вярнуцца ў Ноўгарад. Я адчуваў сябе высланым і чешыў сябе тым, што гэта часовае з'ява, пакуль я пішу дысертацыю.

У жыцці ў мяне не ўсё было радаснае. Нават калі не браць пад увагу бамбёжкі ў 1944 годзе і партызаншчыну з 1942 па 1950 год. Так, аж да 1949 ці 1950 года.

Двойчы пісаў дысертацыю: спачатку на беларускай мове, а затым - на рускай. І нарэшце адмовіўся выходзіць на яе абарону, бо валтузні шмат, а дыплом кандыдата філалагічных навук мне нічога не даваў. Двойчы мяне скарачалі на працы, але не па сваёй віне. У 1969 годзе закрылі газету, а ў 1977 годзе ў педінстытуце скарацілі набор на філфак. Мые вырвала тое, што я згаджаўся ісці на горшую работу. Трэба ж было неяк жыць...

Я яшчэ хачу сказаць, што свет не без добрых людзей. Мне многія дапамаглі, а фактычна яны вырашылі мой лёс, а мяне нясло па свеце, як адарваны ветрам лісток. Мне хочацца ўсіх назваць, бо менавіта ім я абавязаны сваімі поспехамі. Дырэктар школы Віктар Валчанкоў, які ўзяў мяне з трэцяга класа ў пяты. Рыгор Шырма - накіраваў у аспірантуру, а дырэктар акадэмічнага інстытута Пятро Глебка - прыняў. Пісьменнік Уладзімір Калеснік уладкаваў у Берасцейскі педінстытут, намеснік міністра культуры з запалам - хіба можна сказаць, што гэтаму чалавеку ўжо 75?! Мне не верыцца.

завць метадыста беларускай мовы і літаратуры Рэспубліканскага інстытута ўдасканалення настаўнікаў Марыю Антонаўну Невядомскую, якая працавала ў ДOME настаўніка. Менавіта яна і прапанавала маю кандыдатуру як фалькларыста і этнографа на работу ў рэдакцыю часопіса "Беларуская мова і літаратура ў школе", які толькі ствараўся ў 1987 годзе. Галоўны рэдактары педагагічных часопісаў Міхась Шавыркін і Васіль Кушнер узялі мяне да сябе ў свае рэдакцыі, і яны засталіся задаволены маёй працай. Кожнага з іх я ніколі не забуду за іх ласку, бо яны бралі да сябе незнаёмага чалавека, які чымсьці ім спадабаўся. Дзякую ўсім Вам.

Успамінаю сустрэчу ў кабінёце намесніка міністра Аляксандра Язэпавіча Ульяновіча. Некалькі хвілін пагаварылі, ён паверыў мне і паабяцаў уладкаваць у музей. Паабяцаў і стрымаў сваё слова. Люблю людзей справядлівых і змагаюся за справядлівасць і праўду. Вы, Наніла Львоўна, па характару такая ж. Дзякую Вам за цвёрдую пазіцыю, што адстаялі гісторыю Беларусі як прадмет у школе ў 2008 годзе.

Вось, што пачула я на свае пытанні.

У рабоце Сымон Вікенцьевіч дастаткова строга чалавек, які не церпіць зазнайства, расхлябанасці, безадказнага стаўлення да справы. У нефармальным жа абставінах -- таварыскі і вясёлы чалавек. Па стаўленні да жанчын (іх сярод педагогаў большасць) ён вельмі галантны і абыходлівы, ветлівы, далікатны мужчына. Сымон Вікенцьевіч ўмее дакладным словам падкрэсліць прыгажосць і прывабнасць жанчыны, што, на жаль, стала рэдкай з'явай у сучасных маладых мужчын.

Ёсць людзі, якія ўжо да 50-ці гадоў і выглядаюць, і думаюць, як старыя дзяды. А ёсць такія, пра якія можна сказаць: яны "сталага ўзросту", але нельга зразумець, колькі ж ім гадоў на самай справе. Нездарма ў пачатку артыкула я сказала, што ў БДУ мяне сустраўлі двое маладых мужчын. Супольна працуючы з Сымонам Вікенцьевічам, над метадычнымі матэрыяламі і ўявіў сабе не магла, што яго таксама можна аднесці да людзей "сталага ўзросту". Ён заўсёды па-сучаснаму разважае, сочыць за падзеямі, за ім проста фізічна цяжка паспець... Падцягнуты, акуратны, элегантны з запалам - хіба можна сказаць, што гэтаму чалавеку ўжо 75?! Мне не верыцца.

Не, толькі 75!

Ад імя ўсіх настаўнікаў гісторыі Асіповіцкага раёна жадаю нашаму дарагому Сымону Вікенцьевічу Барысу моцнага здароўя і творчага даўгагоддзя!

Н.Л. Цыганок,
метадыст аддзела адукацыі Асіповіцкага райвыканкама.

Моўная сітуацыя і моўная палітыка ў Шатландыі: гісторыя і сучаснасць

(Заканчэнне. Пачатак у папярэдніх нумарах.)

Прыблізна дзве трэці апытаных лічаць, што скотс актуальны для сучаснай Шатландыі.

29% больш-менш згодныя, каб скотс вывучаўся ў школах, тады як 55% хутчэй не згодныя з гэтым. Але пры гэтым 64% хутчэй згодныя з тым, каб шатландскія дзеці заахвочваліся выкарыстоўваць скотс, супраць - 31%. Тры асноўныя аргументы праціўнікаў заахвочвання: трэба вучыць дзяцей англійскай (правільнай англійскай) мове, скотс непатрэбная, скотс гучыць як слэнг.

На канферэнцыі з боку шатландцаў выказвалася скептычнае меркаванне адносна вынікаў сацыялагічных апытанняў. Адзін аўтар адзначае, што паўсюднае выкарыстанне англійскай мовы ў навучанні вядзе да таго, што людзі, якія размаўляюць на скотс, думаюць, што яны няправільна размаўляюць па-англійску. Гэта, у сваю чаргу, можа прыводзіць да нянавісці да ўласнай гаворкі і пачуццю сораму. У выніку, пэўная частка носьбітаў скотс ў апытанні можа адказаць, што яны англамоўныя.

У літаратуры часта прыводзіцца вынікі двух даследаванняў 1995 і 1996 гадоў з мэтай вызначыць колькасць людзей, якія размаўляюць на скотс у Шатландыі. Адно даследаванне паказала 30%, а іншае - 57% носьбітаў скотс. Пытанні даследавання, якое паказала 57%, прызнаны арганізатарамі іншага даследавання больш дэталёвымі. Інтэрв'ю ў даследаванні з большым вынікам праводзіліся на мове, якая найбольш падыходзіла для той грамады, з якой быў рэспандэнт. Тое, што людзям задавалі пытанне на скотс, называецца адной з прычын атрымання высокай працэнтнай долі носьбітаў скотс у гэтым даследаванні.

У абодвух даследаваннях сярод носьбітаў скотс пераважалі прадстаўнікі рабочага класу і людзі старэйшага пакалення (заўважце аднозенне ад вынікаў 2010 года).

Пытанні пра мовы ў перапісах насельніцтва

Даследаванне, якое дало вынік у 30%, было спецыяльна прымеркавана да перапісу насельніцтва 2001 года і павінна было вызначыць, ці прыдатнае адпаведнае пытанне ў межах перапісу для вызначэння колькасці носьбітаў скотс. Даследчыкі зрабілі выснову аб тым, што дакладнае вызначэнне колькасці носьбітаў патрабуе больш глыбокіх інтэрв'ю і большай колькасці пытанняў адносна выкарыстання мовы ў розных сітуацы-

16 Which of these can you do?
◆ Tick all that apply.

	English	Scottish Gaelic	Scots
Understand	☐	☐	☐
Speak	☐	☐	☐
Read	☐	☐	☐
Write	☐	☐	☐

or
 None of these

18 Do you use a language other than English at home?
◆ Tick all that apply.

No, English only

Yes, British Sign Language

Yes, other - please write in

ях, але такі падыход для перапісу насельніцтва непрымальны. Да таго ж, было адзначана, што людзі ўсё яшчэ думаюць, што размаўляюць на кепскай англійскай мове, а не на скотс, што таксама не дазволіць атрымаць падчас перапісу дакладныя дадзеныя. Даследчыкі рэкамендавалі не задаваць пытанне пра скотс у межах перапісу з-за праблем рэспандэнтаў з азначэннем тэрміну "скотс".

Нягледзячы на прапановы прыхільнікаў адраджэння скотс, пытанне пра валоданне гэтай мовай у перапісных лістах ў 2001 годзе ўключана не было, хаця там было адпаведнае пытанне пра гэльскую мову. Адмова ўключаць гэта пытанне крытыкуецца і называецца паказчыкам адсутнасці схільнасці да развіцця і нават да падтрымкі скотс.

Пытанні пра мовы ў перапісе 2011 года выглядалі наступным чынам. Было задана пытанне, якую мову: англійскую, гэльскую ці скотс - рэспандэнты разумеюць, на якой з іх яны могуць размаўляць, чытаць і пісаць.

Другое пытанне было пра тое, наколькі добра рэспандэнты валодаюць англійскай мовай. Нарэшце, трэцяе пытанне датычылася таго, ці выкарыстоўваюць рэспандэнты дома якую-небудзь мову, апроч англійскай. Варыянты адказаў: "Не, толькі англійскую", "брытанскую жэстывую мову", "Так, іншую" (трэба было пазначыць, якую).

Па некаторых ацэнках у Шатландыі жыве 2% імігрантаў, напрыклад, з Пакістана, Індыі, Кітая, Польшчы і г.д., якія таксама робяць пэўны ўнёсак у шатландскую моўную сітуацыю.

Шатландцаў здзівіла, што ў нашых перапісных аркушах у якасці роднай можна было пазначыць толькі адну мову.

Перад перапісам 2011 года Цэнтрам мовы скотс быў

запушчаны сайт www.ayecan.com. Як адзначыў дырэктар цэнтра, сп. Майкл Хэнс, многія людзі размаўляюць на скотс штодня, але могуць не ўсведамляць гэтага, думаючы, што іх гаворка - гэта слэнг ці кепская англійская мова. Сайт тлумачыць, што такое мова скотс, дае адказы на найбольш частыя пытанні пра яе, прапануе ўзоры пісьмовай і вуснай скотс для таго, каб чалавек мог вызначыцца, як адказаць на пытанне перапісу, датычныя гэтай мовы.

Моўнае пытанне ва ўрадавай і партыйнай палітыцы

Шатландцы, з якімі я размаўляў на гэту тэму, задаволены сваім цяперашнім урадам. Большасць у ім складаюць прадстаўнікі Шатландскай нацыянальнай партыі. Агучвалася, што, нягледзячы на назву, раней гэта партыя ігнаравала пытанні мовы і культуры.

У 90-я гады кансерватыўны ўрад і апазіцыйныя партыі Шатландыі праводзілі палітыку падтрымкі гэльскай мовы, якая ў некаторых партый была сфармулявана ў выглядзе спецыяльных дакументаў. Што да падтрымкі скотс, то ў шэрагу партый не было ніякіх дакументаў на гэтую тэму, хаця ўрад выдаткоўваў на гэта грошы (значна менш, чым на падтрымку гэльскай), а прадстаўнікі іншых партый пазітыўна выказваліся па гэтым пытанні. Шатландская нацыянальная партыя была адзінай, якая згадвала скотс у сваіх дакументах, хаця і ў іх палітыка ў дачыненні да гэльскай была больш выразнай. Адна крыніца 2005 года адзначае, што шатландскімі ўладамі тэма скотс разглядаецца як дадатак да гэльскай тэматыкі. Практычныя крокі ў кірунку развіцця скотс называюцца абмежаванымі. Але, як было адзначана на канферэнцыі, сёння ўсе партыі, за выключэннем Кан-

серватыўнай, падтрымліваюць развіццё мовы скотс.

У парламенце ёсць міжпартыйная група, якая лабіруе развіццё скотс. У абмежаваным аб'ёме скотс выкарыстоўваецца на сайце парламента, на яе перакладзены некаторыя дакументы.

У 90-я гады ў Шатландыі праводзіліся цікавыя даследаванні сувязі паміж роднай мовай і сімпатыямі да пэўных палітычных партый. Шмат рэспандэнтаў адзначыла, што моўная палітыка кандыдата вырашальным чынам уплывае на іх выбар. Уражае, што ніводны носьбіт скотс не быў згодны падтрымаць кандыдата, які б праводзіў палітыку, накіраваную супраць гэльскай мовы. Таксама і ніводны гэламоўны не прагаласаваў бы за палітыку, які выступае супраць развіцця скотс.

У гэтым годзе ў Шатландыі павінен прайсці рэфэрэндум па пытанні незалежнасці. Але прадстаўнікі шатландскага боку не маюць пэўнага погляду на тое, якім чынам незалежнасць можа адбіцца на моўнай палітыцы. Прынамсі, не прагучала меркавання, што гэта прывядзе да адназначна пазітыўных наступстваў.

Будынак Шатландскага парламента ў Эдынбургу

Рознае

Паміж адраджэнцамі мовы скотс і гэльскай мовы назіраецца пэўнае непаразуменне ў пытанні моўнага афармлення навакольнага асяроддзя. Справа ў тым, што ў Шатландыі расце колькасць шыльдаў і дарожных знакаў на двюх мовах: англійскай і гэльскай. Здараецца, што Гэльская рада стварае назвы для мясцін, якія раней гэльскіх назваў не мелі, але маюць назву на скотс. Таму, вітаючы пашырэнне ўжытку гэльскай, прыхільнікі скотс патрабуюць не забывацца і на гэтую мову.

Адно даследаванне паказала, што значны працэнт як носьбітаў скотс, так і носьбітаў гэльскай мовы жадаў бы вывучыць і іншую шатландскую мову.

Мяне здзівіла, што прыхільнікі моўнага адраджэння не маюць намеру распрацоўваць агульнашатландскі закон аб мовах, які мог бы ўрэгуляваць у тым ліку і

спрэчкі наконт знакаў.

Цікава, што прыхільнікі адраджэння як скотс, так і гэльскай мовы не ўспрымаюць сённяшняю сітуацыю як дыскрымінацыйную. Яны сцвярджаюць, што ўціску з боку англамоўных няма. Вінаватымі ў праблемах скотс называюцца самі яе носьбіты, якія не працягваюць дастатковай актыўнасці. Адзначалася, што ўрад ідзе насустрач пажаданням, калі яны падтрымліваюцца дастатковай колькасцю насельніцтва.

Больш таго, ад прыхільнікаў адраджэння скотс можна было пачуць, што яны рады быць адначасова і часткай англамоўнага свету. У якасці пазітыўнага прыкладу прыводзілася Італія, дзе многія людзі двюхмоўныя: валодаюць

Двюхмоўны дарожны знак: па-гэльску і па-англійску

і гэльскай. Напрыклад, ім вельмі спадабалася ідэя конкурсу беларускамоўнай рэкламы, які праводзіцца ў нас ўжо другі год запар. Відавочна, аднак, што ў пэўных сферах мы адстаем. Напрыклад, электроннага корпусу беларускай мовы дагэтуль няма, тады як шатландскі корпус існуе. Заўважце, гэта корпус тэкстаў на шэрагу моў, якія выкарыстоўваюцца ў Шатландыі. У продажы ёсць шмат варыянтаў мультымедыяных курсаў гэльскай мовы.

Тым, хто жадае атрымаць больш інфармацыі пра гэльскую мову і мову скотс, можна рэкамендаваць шэраг інтэрнэт сайтаў, у прыватнасці, наступныя.

Пра мову скотс:

<http://www.lallans.co.uk/> - Таварыства шатландскай мовы,
<http://www.scotslanguage.com/> - Цэнтр шатландскай мовы,
<http://www.dsl.ac.uk/dsl/> - Слоўнік скотс,
<http://www.ayecan.com/>,
<http://www.scots-online.org/>.

Пра шатландскую гэльскую мову:

<http://www.gaidhlig.org.uk/> - Гэльская рада,
<http://www.ceantar.org/Dicts/search.html> - Слоўнікі шатландскай гэльскай мовы,
<http://www.bbc.co.uk/alba/> - БіБіСі-Альба.

Аўтар на фоне брамы Эдынбургскага замка

Віншум сяброў ТБМ, якія нарадзіліся ў чэрвені

Абужынская Ганна Аляксанд.
Ажар Тацяна Мікалаеўна
Акудовіч Валянцін Васільевіч
Алешка Вячаслаў Часлававіч
Аляхновіч Леанід Адамавіч
Аляхновіч Ніна Паўлаўна
Анапрыенка Юры
Анацка Ганна
Анацка Яўген
Арэхаў Аляксандр Сяргеевіч
Асмыковіч Міхась Мікалаевіч
Афанасьева Раіса Іванаўна
Баеў Дзмітры Уладзіміравіч
Баеў Павел Віктаравіч
Базык Вольга
Барысава Сафія Міхайлаўна
Белавусова Валянціна Валянц.
Бельская Ірына Казіміраўна
Біза Юльян Сцяпанавіч
Бурачонок Аляксандр Вячас.
Бязмацэрных Дар'я Аляксанд.
Бязмен Васіль Канстанцінавіч
Бяласін Яўген Аляксандравіч
Вайтовіч Сяргей Уладзіміравіч
Валошчык Лідзія Рыгораўна
Вальнец Тацяна Сяргееўна
Варонік Святлана Аркадзеўна
Васілевіч Наталля Мікалаеўна
Васільева Анастасія Вячаслав.
Гайдук Ірына Эдуардаўна
Галіч Аляксей Эдуардавіч
Гашко Ірына Аляксеўна
Глушко Аляксей Віктаравіч
Грыгор'ева Ірына Людвігаўна
Грышко Людміла
Гудкова Дар'я Уладзіміраўна
Давыдчук Сяргук
Данільчык Зінаіда Пятроўна
Дзямідовіч Ганна
Дзічкоўская Настасся
Дзюсекаў Павел Аляксандр.
Дробыш Вадзім Міхайлавіч
Дрожджына Ала
Дуброўскі Валер Леанідавіч
Жалдака Васіль Станіслававіч
Жамойда Алена
Жарнасек Вітаўт
Ждановіч Тацяна Міхайлаўна
Жук Ігар Васільевіч
Заблоцкая Алена Аляксандр.
Завадская Алена Аляксандр.
Запалаянская Вольга Васіл.
Золаў Юры Георгіевіч
Іваноў Сяргей
Ігнатовіч Марыя Іосіфаўна
Ільіна Анастасія Аляксандр.
Ішуніна Тацяна Вікенцьеўна
Кавалева Кацярына
Кавалеўская Наталля Леанід.
Кавалеўская Стэфанія Сярг.
Кальчугін Віктар
Канкоўская Святлана
Капціловіч Іван
Каращанка Ігар Віктаравіч

Каўко Зміцер
Кісель Сяргей Леанідавіч
Кісляк Васіль Сяргеевіч
Кляпкоў Дзмітры
Кобрусеў Дзяніс Аляксандр.
Комар Юры Мікалаевіч
Конік Юлія Андрэеўна
Косава Ганна Валер'еўна
Кочман Тарэса
Красоціна Тамара Іванаўна
Краўчук Зміцер
Краўчук Ірына
Крол Аляксандр Уладзіміравіч
Крываротаў Міхаіл Юр'евіч
Кудрашова Лілея
Кузікевіч Алена
Кукуць Алена Аляксандраўна
Кукуць Уладзімір Часлававіч
Куляшоў Дзмітры Віктаравіч
Куніцкая Ганна Уладзіміраўна
Курдо Павел Аляксандравіч
Кутас Святлана
Кухарчык Людміла
Лабаты Алег Анатольевіч
Ласкутнікаў Павел Сяргеевіч
Лаўрыновіч Алесь Сяргеевіч
Лендзянкоў Ігар
Макарэвіч Іна
Макрыцкі Яраслаў Янавіч
Максімава Наталля
Малашчанка Аляксей Юр'евіч
Маневіч Аляксей
Манкевіч Тацяна Пятроўна
Мароз Кацярына Мікалаеўна
Мароз Уладзімір Вікенцьевіч
Марозава Людміла Уладзімір.
Мархотка Леанід Андрэевіч
Махлай Кастусь
Мацішоўка Ніна Мікалаеўна
Машкала Іосіф
Мельнічук Сяргей
Міхайлоўская Данута Канст.
Міхальчук Вераніка Пятроўна
Міхноўская Наталля Вячасл.
Мішчанкоў Уладзімір Алякс.
Нішчык Алесь Уладзіміравіч
Носаў Андрэй
Палухін Уладзімір Мікалаевіч
Палянскі Андрэй Валер'евіч
Панкевіч Юлія Аляксандраўна
Парчынскі Яўген
Патапава Дзіяна Сяргееўна
Паўловіч Анатоль
Праневіч Кацярына Генадзеўна
Пукель Алена Адамаўна
Рабчэня Тацяна Васільеўна
Рагойша Вячаслаў Пятровіч
Радзюк Валянціна
Радэнка Кацярына Уладзімір.
Раеўскі Аляксандр
Разжалавец Іван
Разжалавец Сяргей
Разумава Галіна Уладзіміраўна
Рак Вольга Рыгораўна

Раманава Ганна Аляксеўна
Раманішка Вікторыя Уладзіл.
Ролік Міхаіл Міхайлавіч
Рудак Наста Юр'еўна
Русь Максім Часлававіч
Рэўтовіч Кірыла Васільевіч
Савіч Сяргук
Сакава Ніна Леанідаўна
Сакалова Ніна
Сакун Алена Васільеўна
Салаўёва Людміла Мікалаеўна
Салоха Надзея
Самстыка Сяргей Алегавіч
Свізунюў Вячаслаў
Свірко Наталля
Сігаеў Аляксей Уладзіміравіч
Сідляр Андрэй
Сіліч Аляксандр Анатольевіч
Сільнова Ніна
Сінкевіч Ірына Тадэвушаўна
Славута Ніна
Спасюк Рыгор Віктаравіч
Спірыдовіч Міхаіл Аляксеевіч
Станько Галіна
Старавойтава Надзея
Сямашка Ала Уладзіміраўна
Сяменас Генадзь Мар'янавіч
Сянкевіч Святлана Анатол.
Сярова Зося
Таўгень Людвіка
Трухан Л
Трацяк Дзмітры Вітальевіч
Туровіч Ірына Уладзіміраўна
Урбан Аляксандр
Філічонак Ларыса
Фурс Юры Антонавіч
Хадзінскі Павел Сяргеевіч
Харужая Вера
Хашылёва Тацяна Аляксанд.
Хвацік Іван Міхайлавіч
Хевук Ігар
Цімафеева Ядвіга В.
Цімошак Зінаіда Вячаславаўна
Ціханаў Аляксандр Валер'евіч
Ціхановіч Вольга Віктараўна
Чабатарэўскі Барыс Дзмітр.
Чагаева Ірына Вільданаўна
Чарановіч Ніна Мікалаеўна
Чаркасава Галіна Ільінічна
Чашчына Вольга Мікалаеўна
Шандроха Нона Эдмундаўна
Шарман Аліна
Шаўцоў Генадзь Уладзіміравіч
Шахлевіч Юлія Віктараўна
Шпілеўскі Вячаслаў Віктар.
Шубіна Дар'я Алегаўна
Шчарбачэня Вячаслаў Сярг.
Шыпіла Уладзімір Аляксанд.
Юркевіч Сяргей Іванавіч
Юшкевіч Андрэй Андрэевіч
Якаўлеў Юры Генадзеўч
Яскевіч Алесь Юр'евіч
Яшкіна Надзея Алегаўна

Вынікі віктарыны

Баранавіцкая Рада Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны падвяла вынікі віктарыны, прысвечанай 130-м угодкам з дня народзінаў бацькі беларускага вандроўнага тэатра, першага народнага артыста БССР Уладзіслава Галубка. Пераможцам віктарыны стаў жыхар Баранавічаў Андрэй Арцыменя (часова не працуючы), другое месца - гісторык з Менска Аляксей Шалахоўскі. Трэцяе месца падзялілі: Кірыл Ба-

равік і Паліна Лашкоўская - вучні Дварэцкай СШ (Дзятлаўскі раён). Пераможцы атрымалі грашовыя ўзнагароды, каштоўныя падарункі і цікавыя кнігі, выдадзеныя ў выдавецтве "Наша ніва".

Віктар Сырыца.

На фота: Кірыл Баравік і Паліна Лашкоўская - вучні Дварэцкай СШ (Дзятлаўскі раён), сябры гістарычнага клуба "Спадчына", прызёры віктарыны, прысвечанай 130-м угодкам з дня народзінаў Уладзіслава Галубка

Калі за адраджэнне мовы, чытай, спадарства, "Наша слова"!

Шаноўныя сябры, ідзе падпіска на другое паўгоддзе 2012 года. У каталогу інфармацыя пра газету знаходзіцца на ст. 66. Цана, падрасла, але далёка не ў тэмпе інфляцыі. Увесь 2012 год мы спадзяёмся выходзіць на васьмі палосах. Газета мае добры рэдакцыйны партфель і плануе для друку тэксты самых розных матэрыялаў, з рознымі поглядамі і падыходамі, у тым ліку і адрознымі ад пазіцыі рэдакцыі. Мы будзем працягваць друк мовазнаўчых і гістарычных матэрыялаў у выкладанні тых аўтараў, якіх вы не знойдзеце на старонках іншых выданняў. Мы не стараемся навязваць чытачу сваю думку ці погляды. Мы падаём факты. Чытайце, даведвайцеся, думайце. Будзьце з намі, і вы будзеце з усёй Беларуссю.

РР - 1

Міністэрства сувязі Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету часопіс **63865**

індэкс выдання

НАША СЛОВА

(назва выдання)

Колькасць камплектаў **1**

На 2012 год па месяцах:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
						X	X	X	X	X	X

Каму

Куды

(прозвішча, ініцыялы)

(адрас)

(паштовы індэкс)

ДАСТАВАЧНАЯ КАРТАЧКА

на газету часопіс **63865**

індэкс выдання

НАША СЛОВА

(назва выдання)

Кошт падпіскі **23100** руб. Колькасць камплектаў **1**

На 2012 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
						X	X	X	X	X	X

Каму

Куды

(прозвішча, ініцыялы)

(адрас)

(паштовы індэкс)

Сёмуха на паштовым канверце

Р У П
"Белпошта" папоўніла калекцыю канвертаў да розных святаў выданнем, прысвечаным Сёмусе.

Сёмуха - завяршальнае веснавое свята, якое супадае з перыядам самага актыўнага росту земляробных культур, дрэў і расліннасці. Зыходам хрысціянства яго святкавалі разам з Тройцай на сёмым тыдні пасля Вялікадня.

У гэты дзень, каб забя-

печыць добры ўраджай і моцнае здароўе, дзяўчаты "куміліся" - запляталі ў вянок галінкі

бязрозкі. Плялі вянкi з кветак, галінак бярозы, аеру і пускалі на вадзе - варажылі.

Сын нарачанскага рыбака

(Да 120-х угодкаў са дня нараджэння Мялешкі Міхаіла Вінцэнтавіча)

У вёсцы Скары на Мядзельшчыне 9 траўня 1892 года ў сям'і рыбака нарадзіўся будучы знакаміты гісторык, публіцыст, архівіст, краязнавец, пісьменнік і педагог Мялешка Міхаіл Вінцэнтавіч. Пасля вучобы ў вясковай школе паспяхова скончыў двухкласную вучэльню ў Мядзелі, дзе атрымаў добрыя веды і адпаведнае выхаванне. У аўтабіяграфіі Міхаіл Вінцэнтавіч цёпла ўспамінаў аднаго са сваіх настаўнікаў, які меў выключны педагогічны і філасофскія веды і адкрыў юнаку свет прыгажосці і высокароднасці чалавека, а таксама дзядулю Антона, які раскаваў яму доўгімі змінні вечарамі казкі і быліны, пра падзеі мінуўшчыны.

У 1911 годзе родны дзядзька Габрыель забраў Міхася ў Пецярбург, каб арганізаваць яго далейшае навучанне. Міхася сам зарабляў сабе на хлеб, працуючы ў розных канторах, а вечарамі садзіўся за кнігі. У выніку паспяхова здаў экстрэнам экзамены за курс гімназіі.

У час вучобы ў Пецярбургу ўступіў у студэнцкі Беларуска-навукова-літаратурны гурток, дзе адным з кіраўнікоў быў яго аднагодка будучы аўтар "Беларускай граматыкі для школ" Тарашкевіч Браніслаў Адамавіч. Тут пазнаёміўся з неафіцыйным кіраўніком гэтага гуртка беларускім шляхціцам, вучоным супрацоўнікам бібліятэкі Пецярбургскага ўніверсітэта Браніславам Эпімах-Шыпілам, які быў патронам выдавецкага таварыства "Загляне сонца і ў наша ваконца". У гэты час у Б. Эпімах-Шыпілы кватараваў будучы паэт Янка Купала, з якім быў знаёмы М. Мялешка. У дачкі Міхаіла Мялешкі, артысткі Сакаловай Людмілы, маюцца фотаздымкі, на якіх сфатаграфаваны Міхаіл Вінцэнтавіч з Янкам Купалам, Уладзімірам Дубоўкам, Цішкам Гартным. Юнак захапіўся вывучэннем беларускай літаратуры і этнаграфіі, пачаў дасылаць свае вершы ў альманах "Маладая Беларусь", газеты "Дзянніца", "Вольны час", "Нашу ніву".

- Разгані па небе,
Вецер, чорны хмары,
Разнясі па полі
Мае сумныя думы,-
так пачынаўся верш,

апублікаваны ў газеце "Наша ніва" № 23 за 1914 год, напісаны Мялешкам Міхаілам Вінцэнтавічам пад псеўданімам Міхалка Скарэўскі. Такі псеўданім абраў ён сабе па назве роднай вёскі Скары.

З пачаткам Першай Сусветнай вайны М. Мялешку прызвалі ў войска, служыў пісарам у штабе Дзвінскай ваеннай акругі. Тут з 22 верасня 1915 года ён пачаў пісаць свой дзённік. Унікальнасць гэтага дзённіка ў тым, што гэта, бадай, адзін з першых аўтэнтчных беларускіх запісаў тых часоў. Пагартаем старонкі дзённіка

М. Мялешкі. Не прымае салдат Міхал Мялешка крываваю бойню, у яго адно жаданне і адна просьба да Бога, каб наступіла мірнае жыццё. Ён піша:

"Даў бы Бог умірэнне.
было б тады лепей. Надта ж многа жалю вайна нарабіла.
Збэсцілі Беларусь, доўга не ўвакрасне мая старонка; бедна і так ты была, убогі куточак на зямлі твоей быў... Дай жа, Божа, долю лепшую нам".

Ён разважае пра сваё цяжкае жыццё. І не толькі сваё, а і ўсяго народа: "Я аджыў на свеце 23 гады і не меў шчасця ў жыцці: век свой бюся, сарую, працую, а за працу сваю што я маю. Крыўду, здэк, насмешку, як увесь наш народ ад тых, каго мы кормім хлебам сваім".

У запісе 29 верасня аддаецца марам пра мірнае жыццё, выражае веру і надзею, што Беларусь не загіне: "Гэй, не плачце, хлопцы, збяромся ізноў у сваю старонку, пабудуем хаткі, зайграюць скрыпкі, дзеўкі запяюць. Увакрасне старонка, будзе жыць Беларусь".

На многіх старонках падае звапісы казарменнага жыцця, змяшчае назіранні за жыццём цывільных людзей: "Нядзеля. Сёння свята, але разбору ад будня не відаць. Па вуліцах гуляюць прыбраўшыся паненкі, на іх тварах гуляе ўсмешка і жывы інтарэс да жыцця. Лятуць самакаты з афіцэрамі, запрошны парк у карафашку, праязджае пан, праходзяць салдаты з песнямі пад каманду, спяваюць. А глянеш у твары іх: чорныя, вымактаныя, забітыя, прыняжаныя, замардаваныя, у кожнага на твары лягло кляймо жалыбы, чуць не ідуць слёзы, а спяваюць. Каля рынку бродзіць галацьба, абарвышы, прадоюць, разлажыўшы торбачкі, бедныя кабеты архі. Усё гэта нежкідаецца ў вочы пры яснай пагодзе". У другім месцы піша: "Што ў роднай старонцы? ...ці жывы ўсе родныя. У паўднёвай частцы возера Нароча ідуць бойкі".

Наступіў люты 1917 года. Служыў Міхаіл тады ў Віцебску, уступіў у Беларуска-Сацыялістычную Грамаду, удзельнічаў у шматлікіх беларускіх з'ездах, дасылаў артыкулы ў газету "Вольная Беларусь". Кастрычніцкую рэвалюцыю ён прыняў станоўча, пачаў працаваць у савецкіх установах. З 1918 па 1921 год вучыўся ў Віцебскім аддзяленні Маскоўскага археалагічнага інстытута на археаграфічным факультэце, які закончыў на "выдатна".

З 1923 года працаваў у Цэнтральным архіве горада Менска, у 1937 годзе пераведзены ў праўленне, дзе займаў высокую пасаду намесніка загадчыка Цэнтрархіву Беларусі, кіраўніком якога быў Зміцер Жылуновіч. У гэты час Міхаіл Вінцэнтавіч меў рэпу-

тацыю аўтарытэтнага гісторыка, літаратара, этнографа, аднаго з арганізатараў архіўнай справы Беларусі. У рукі Міхаіла Вінцэнтавіча сцякаліся ўсе звесткі з краіны. Работа гісторыёграфа - ведаць усё аб усім, сістэматызаваць звесткі пра падзеі і людзей. Будучы адным з арганізатараў архіўнай справы ў Беларусі, Міхаіл Мялешка яшчэ займаўся педагогічнай працай. На двухгадовых Менскіх адукацыйных курсах выкладаў беларускую мову і літаратуру, у Віцебскім вышэйшым педінстытуце чытаў курс лекцый па беларускай этнаграфіі, у Беларуска-Камунапа гісторыі Беларусі, супрацоўнічаў з Інстытутам беларускай культуры і Беларускай Акадэміяй навук.

У дакладзе на секцыі этнографіі ў траўні 1924 года ён выказаў думку, якая актуальная і сёння. У прыватнасці ён заклікаў паставіць этнаграфічную работу ў такую каліяну, каб яна мела большы значыць ўхл, каб этнаграфія прыносіла практычную карысць. Ён падкрэсліваў, што, вывучаючы працэсы і прылады працы, дамашні побыт, жыллё, ежу, землеўпарадкаванне, этнографы змогуць даць звесткі дзяржаўным органам, якія дапамогуць пабудове жыцця.

18 ліпеня 1930 года, на прыгараднай дачы "Зара" яго арыштавалі, абвінавачалі ў прыналежнасці да неіснай так званай арганізацыі "Саюза вызвалення Беларусі". На допыце 2 жніўня Мялешка заявіў: "Ні аб якой тайнай арганізацыі мне не было вядома, ні ў якой нацдэмаўскай арганізацыі я не быў, ніякай антысавецкай работы не праводзіў". Але яго трымалі пад арыштам. Тады ён 22 кастрычніка гэтага ж года напісаў, што не адчувае за сабой віны, але чацвёрты месяц мучаецца ў падвалах ДПУ ў неверагодна цяжкіх умовах. "Усведамленне сваёй праваты дае мне маральнае права катэгарычна пратэставаць супраць свайго такога працяглага заключэння і пастаяннага фізічнага мардавання. Я катэгарычна патрабую неадкладнага свайго вызвалення з-пад арышту".

Праз дзевяць месяцаў следства ў красавіку 1931 года па пастанове Калегіі АДПУ БССР яго выслаў у Куйбышаў тэрмінам на 5 гадоў. І ў высылцы Міхаіл Вінцэнтавіч

працягваў займацца навуковай дзейнасцю. Выдаў кнігу "Славуцкі настаўнік, краязнавец і эксперыментатар Г. Дз. Смагін". (Самара, 1936), склаў бібліяграфічны даваеднікі "Перыёдыка Сярэдневолжскага краю ў 1930 г." і "Орская прамысловая акруга". Разам з акадэмікам Ю. Гаць і прафесарам П. Праабражэнскім склаў бібліяграфічны паказальнік літаратуры пра карысныя выкапі Сярэдняй Волгі (больш за 1500 назваў), быў аўтарам публікацый у часопісе "Советское краеведение".

24 лютага 1938 года ён зноў быў арыштаваны органамі НКУС Куйбышаўскай вобласці. Яму інкрывінавалі, што ён "ўстанавіў арганізацыйныя сувязі з іншымі ўдзельнікамі нацыянал-дэмакратычнай арганізацыі і разам са ссыльным Іванам Краскоўскім арганізавалі нацдэмакратычную арганізацыю ў горадзе Куйбышаўе". Следства працягвалася больш за два гады. Кампраматы не знайшлі, але ўсяроўна Асобая нарада пры НКУС СССР 4 сакавіка 1940 года яго не апраўдала. М. Мялешку "за антысавецкія выказванні" далі тэрмін роўны таму, які ён правёў у ізалятары папярэдняга зняволення, і выпусцілі з турмы. На волю выйшаў цяжка хворы. У адным з лістоў з куйбышаўскай бальніцы, які зберагаецца ў дачкі Людмілы Міхайлаўны Сакаловай, у красавіку 1941 года пісаў да жонкі: "Я прымаю смерць як збаўленне ад кашмарнага жыцця... Хацелася б, каб прах мой тлеў у роднай зямлі, дзе пахаваны мае родныя, але гэта немагчыма". Гэта быў апошні перадсмертны ліст Пасмяротна рэабілітаваны па першым прысудзе ў 1957 годзе, па другім - у 1962 годзе.

Вядучы гісторык-архівіст і археограф з універсальнымі ведамі, фанатны чынік Міхаіл Вінцэнтавіч Мялешка належыць да слаўнай пляяды заснавальнікаў беларускай акадэмічнай навукі. На пленную працу лёс адвёў яму невялікі тэрмін. І ўсё ж ён напісаў значную працу па этнаграфіі "Камень у вераваннях і паданнях беларусаў" (1929), нарысы па сялянскаму руху ў XIX стагоддзі, работы па архівазнаўству і краязнаўству. У 1927 годзе выдаў дакументальны зборнік "Сацыялістычны рух на Беларусі ў пракламацыях 1905 года". У кнізе "Працы 1-га з'езду даследчыкаў беларускай археалогіі і археаграфіі" 17-18 студзеня 1926, Мн., 1926 маецца яго артыкул "Архіўная справа ў БССР да сучаснага моманту".

Нашамо зямляку на жыццёвых лудзінах стрэліся знакамітыя людзі: Б. Эпімах-Шыпіла Янка Купала Уладзімір Дубоўка, Браніслаў Тарашкевіч, Тамаш Грыб, Зміцер Жылуновіч. Пра апошняга народны артыст Заір Азгур пісаў: "Цішка Гартны...Зміцер

Жылуновіч... Яму першаму выпала ўзначальваць Часовы рэвалюцыйны рабоча-сялянскі ўрад Беларусі. Ён - адзін з першых акадэмікаў АН БССР. Рэдактар першай савецкай газеты "Дзянніца"... Ён - паэт... быў і стваральнікам празаічных палотнаў... і дзяржаўным дзеячам". З апошнім Міхаіл Вінцэнтавіч раздзяляў сумесную стваральную працу, напісаў пра яго артыкул "З. Жылуновіч, як гісторык" (Полымя, 1928 г., №10), быў аднадумцам, яму імпанавалі радкі верша З. Жылуновіча "Сэрца свету хоча.

Яму волі трэба-
Песень, шчасця, красак.
Шырокага неба",

якія ён выкарыстаў часта ў якасці эпіграфа.

У Міхаіла Вінцэнтавіча быў багаты асабісты збор кніг і документаў, які адлюстроўваў станаўленне беларускай дзяржаўнасці. Пасля яго арышту кнігі засталіся ў Менску і былі расцярушаны. Зараз адшукаць усё немагчыма. Праўда, ужо выяўлена больш за сотню найменняў кніг яго бібліятэкі і ў 1998 годзе выдадзены зводны каталог "Бібліятэка Міхася Мялешкі". Асабісты архіў М. Мялешкі зберагаецца ў Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі, асобныя дакументы (у тым ліку лісты ад вядомага беларускага рэвалюцыянера Тамаша Грыба з Прагі) - у дачкі Людмілы Сакаловай. У нашчадкаў захоўваецца і жывапісны партрэт М. Мялешкі работы вядомага мастака Я. Кругера, што дэманстравалася на Першай Усебеларускай мастацкай выставе ў 1925 годзе. Унучка М. Мялешкі - кампазітар Наталля Спічка - стварыла вакальны цыкл "Самарскі туюсок" на фальклорныя тэксты, запісаныя ў 30-я гады дзедам. Твор у выкананні спевака А. Эйзена і аркестра рускіх народных інструментаў пад кіраўніцтвам М. Някрасава меў вялікі поспех.

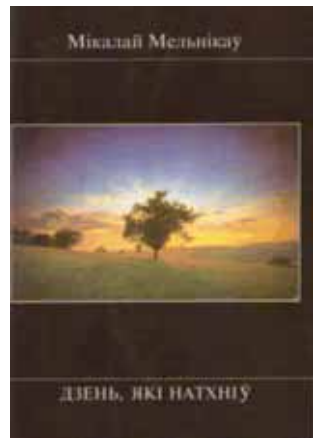
Прадстаўнікі беларускай нацыянальнай інтэлігенцыі Зміцер Жылуновіч, Міхаіл Мялешка працавалі на карысць Беларусі, збіралі і апісвалі яе гісторыю. Замест павагі і ўшанавання атрымалі пакарэнне - іх знішчыла сталінская рэпрэсіўная машына. І не іх адных. 108 чалавек вучоных, прафесараў, пісьменнікаў было рэпрэсавана. Вынішчаліся самыя разумныя і дасведчаныя. Знішчаліся невінаватыя

Яго пляменніца, былая настаўніца Свірскай школы Мядзельскага раёна Надзея Васільеўна Качановіч (Габрусеўнак), бядуе:

- Колькі зрабіў бы яшчэ для навукі Міхаіл Вінцэнтавіч, каб не беспадстаўныя рэпрэсіі. Ненапісанымі застатіся многія творы, незакончанымі даследаванні.

Іван Драўніцкі,
в. Камарова
Мядзельскага раёна.

Дзень, які натхніў

У Гародні выйшла кніга "ДЗЕНЬ, ЯКІ НАТХНІЎ, круглы стол па творах Мікалая Мельнікава "Ведаць усім і ва ўсім праўдзівым абліччы"

Увазе чытачоў прапануецца не звычайны зборнік артыкулаў, які прысвечаны нейкай абранай тэме, а бадай што ўнікальная падборка эксклюзіўнага матэрыялу, які быў спачатку выкарыстаны на "круглым сталі" з назвай "Ведаць усім і ва ўсім праўдзівым абліччы" па трылогіі Мікалая Мельнікава ("Адчай, боль і горыч", "Вяртайцеся, буслы!", "Радавод") з удзелам кафедры філалогіі ліцэя №1 г. Гародні. Адбылося гэта 1 сакавіка 2011 года ў ліцэйскім музеі "Гісторыя педагогікі Градзеншчыны XII - XXI стст." з нагоды 87-годдзя з дня нараджэння ветэрана Вялікай Айчыннай вайны, кандыдата педагогічных навук, кіраўніка музея Васіля Быкава ў Гародні, пісьменніка Мікалая Аляксандравіча Мельнікава.

Нават сама па сабе падборка матэрыялаў "круглага стала" незвычайная, бо тут - сумесная, створчая дзейнасць людзей самага рознага ўзросту: сяброў-аднагодкаў і калег аўтара трылогіі, педагогаў - прадстаўнікоў некалькіх, значна маладзейшых пакаленняў і - самае адметнае! - навучэнцаў 10-х класаў ліцэя №1 г. Гародні. Таму кніга лагічна складаецца з двух частак: першая частка - выступы дарослых удзельнікаў "круглага стала", частка другая - навуковыя даследаванні ліцэістаў. Пафас дадзенага выдання значна падмацоўваецца рэфлексіяй самога "віноўніка ўрачыстасці" пад назвай "Дзень, які натхніў", якая папярэднячае галоўнаму тэксту.

І ўсё гэта разам надае выданню сапраўдную цэласнасць і глыбінную перакананасць у практычна-выхаваўчай запатрабавальнасці трылогіі Мікалая Мельнікава.

Кнігу можна знайсці ў музеі Васіля Быкава ў Гародні, а заадно яшчэ раз даткнуцца да эпохі, сведкам якой былі і Васіль Быкаў і Мікалай Мельнікаў. Кожны напісаў пра гэтую эпоху, як ім дазволіў Бог і талент. Але і быкаўская вайна і мельнікаўскае раскулачванне - гэта неад'емныя складовыя лёсу нашага народа і нашай краіны.

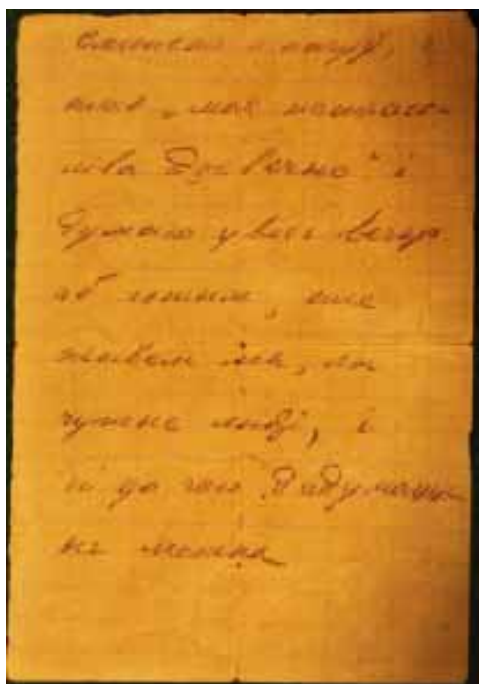
Яраслаў Грынкевіч.

"Веснаход" у Траецкім

"Ноч музеяў" у Літаратурным музеі М. Багдановіча прайшла пад знакам вясновай, поўнай прагі зменаў танальнасці. У межах акцыі "Веснаход" адбылася прэзентацыя мастацка-дакументальнай выстаўкі "Максім Багдановіч і Зоська Верас. Нечужыя людзі...", якую адкрыла загадчык навукова-экспазіцыйнага аддзела музея Ірына Мышкавец. Галоўным экспанатам выстаўкі стаў невялікі лісток, напісаны Максімам да Людвікі пад час гульні ў "пошту". Дырэктар Беларускага дзяржаўнага архіву-музея літаратуры і мастацтва Ганна Запартыка выказала ўпэўненасць, што адрамантаваныя залы музея М. Багдановіча ўбачаць яшчэ не адну выставу, наладжаную сумеснымі намаганнямі двух устаноў. Адкрыццё выставы прайшло пад цікавую музычна-танцавальную праграму, прадстаўленую этнасуполкай пад кіраўніцтвам Тацяны Пладуновой з Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтва.

Пры падтрымцы цэнтра японскай культуры ў Менску гасцям свята была прадстаўлена магчымасць пачуць М. Багдановіча ў перакладзе на японскую мову і бліжэй пазнаёміцца з культурай Японіі.

На працягу вечара дарослыя разам з дзеткамі маглі паўдзельнічаць у інтэрактыўных праграмах "Дотык траўня" і "Фарбы траўня": ажыццявіць падарожжа ў чароўны свет вобразаў Максіма Багдановіча, памаліваць крэйдой на пляцоўцы каля музея, прыгожыць сябе бодзі-арт

малюнкам, зрабіць на памяць вяснову аплікацыю. Завяршылася "Ноч музеяў" канцэртнай праграмай "Навальніца вясны".

Мікола Лінік,
г. Менск.

На здымках:
1. Валюшка ад Ганны Запартыкі.
2. М. Тацумі выконвае пераклад вершаў М. Багдановіча (здымак Э. Олінай).

3. Запіска М. Багдановіча да Зоські Верас.
4. Прамаўляе Ірына Мышкавец.

Выстава з Літвы

З 17 траўня па 28 жніўня 2012 г. упершыню ў Менску разгорнута выстава са збору Нацыянальнага музея Літвы "Палац вялікіх князёў літоўскіх". Экспанаванне выставы ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь арганізавана дзякуючы фінансавай падтрымцы кампаніі ЛТІ. Адкрыццё выставы адбылося напярэдадні Міжнароднага дня музеяў. У адкрыццё выставы ўзялі ўдзел намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Віктар Кураш, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Літвы ў Рэспубліцы Беларусь Эдвінас Багдонас, намеснік начальніка ўпраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Святлана Гаўрылава, намеснік дырэктара Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь Ніна Калымага, дырэктар Нацыянальнага музея Палаца вялікіх князёў літоўскіх Вядас Далінскас, куратар выстаўкі Далос Авіжыніс, дырэктар кампаніі ЛТІ Генадзь Бруснікаў.

Экспазіцыя прысвечана гісторыі палаца, жыццю і дзейнасці вялікіх князёў літоўскіх. На выставе прадстаўлены ўнікальныя ўзоры мэблі, прадметы побыту і хатняга ўжытку, габелены XVI-XVII стст., вырабы керамічнага промыслу XIV-XIX стст., рэдкія ўзоры даспехаў, зброі, картаграфіі і атрыбутыкі часоў існавання Вялікага Княства Літоўскага.

Нацыянальны музей "Палац вялікіх князёў літоўскіх" адчынены менш, чым тры гады назад - 6 ліпеня 2009 года. Адноўлены палац павінен стаць сімвалам шматвекавай традыцыі літоўскай дзяржаўнасці, значным аб'ектам гістарычнай памяці для ўсіх нацый рэгіёну - пераемнікаў спадчыны Вялікага Княства Літоўскага - беларусаў, літоўцаў, палякаў, украінцаў, габрэяў, рускіх, латышоў і іншых нацыянальнасцяў, што супольна пражывалі на тэрыторыі ВКЛ. Выстава дае магчы-

масць спрычыніцца да нашай спадчыны, што засталася па-за межамі краіны, нікуды не выязджаючы. Трэба падзякаваць нашым літоўскім сябрам за такую магчымасць. І за павагу да нашай мовы, таму што і спа-

дар пасол, і дырэктар музея выступалі на беларускай мове.

Мікола Лінік,
г. Менск.

На здымках:
1. Вітас Далінскас.
2. Ніна Калымага.

Успаміны Марыі Сагановіч

Трапіліся мне ў "Акадэмікнізе" раней не вядомыя ўспаміны Марыі Сагановіч (1898 - 1995). Кніга называецца "Мае ўспаміны" і мае наклад 500 асобнікаў. Зроблена з густам, мае шмат фотаздымкаў. У ёй адлюстравалася сямейная гісторыя пачатку XX стагоддзя: штодзённае жыццё на Наваградчыне, падзеі Першай

Сусветнай вайны, бежанства і побыт на Смаленшчыне. Навуковае рэдагаванне і прадмову да кнігі зрабіла кандыдат кафедры паліталогіі і гуманітарных дысцыплін Інстытута парламентарызму і прадпрыемстваў Наталля Гардзіенка. Каментары зрабіла Ірына Шахоўская.

Лягічным працягам тэку кнігі выступаюць згадкі

пра народныя звычаі, рэцэпты традыцыйнай беларускай кухні і запісы песень.

Кніга адрасавана гісторыкам, мовазнаўцам, этнографам, краязнаўцам і ўсім аматарам беларускай гісторыі і культуры. Трэба адзначыць, што кніга добра распрадаецца ў кнігарнях сталіцы.

Аляксей Шахоўскі,
гісторык.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Вінцук Вячорка, Юрась Каласоўскі, Юля Карчагіна, Леакадзія Мілаш, Максім Новік, Язэп Палубятка, Алесь Петрашкевіч, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алес Трусаў.
<http://nashaslova.mns.by/>
<http://pawet.net/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.
Газета падпісана да друку 28.05.2012 г. у 10.00. Замова № 954.
Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес.- 3100 руб., 3 мес.- 9300 руб.
Кошт у розніцу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдана Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для поштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslova@tut.by